

TYÖASIAINVALIOKUNNAN MIETINTÖ 14/1998 vp

Hallituksen esitys laiksi säteilylain muuttamisesta

JOHDANTO

Vireilletulo

Eduskunta on 4 päivänä marraskuuta 1998 lähettänyt työasiainvaliokuntaan valmistelevasti käsiteltäväksi hallituksen esityksen laiksi säteilylain muuttamisesta (HE 248/1998 vp).

Asiantuntijat

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina

- neuvotteleva virkamies Raimo Salonen, sosiaali- ja terveysministeriö
- lainsäädäntöneuvos Leena Vettenranta, oikeusministeriö

- johtaja Antti Niittylä ja ylitarkastaja Ritva Havukainen, Säteilyturvakeskus
- toimistopäällikkö Maija Kleemola, Tietosuojavaltuutetun toimisto
- dosentti Juhani Ahovuo, Suomen Lääkäriliitto
- asiamies Seli Liesilinna, Terveystieteiden ja sosiaali- ja terveysministeriön ammatinharjoittajajärjestö TEHY.

Lisäksi valiokunta on saanut kirjalliset lausunnot Kunnalliselta työmarkkinalaitokselta, Suomen Radiologiyhdistykseltä ja Suomen Röntgenhoitajaliitolta.

HALLITUKSEN ESITYS

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi säteilylakia kahden Euroopan atomienergiayhteisön antaman säteilyturvallisuuksiin koskevan direktiivin täytäntöönpanemiseksi.

Direktiivit koskevat työntekijöiden ja väestön terveyden suojelemista ionisoivan säteilyn aiheuttamilta vaaroilta ja henkilöiden terveyden suojelemista ionisoivan säteilyn aiheuttamilta vaaroilta lääketieteellisen säteilyaltistuksen yhteydessä.

Ensiksi mainitun direktiivin täytäntöönpanemiseksi ehdotetaan säteilylain säteilytyötä koskevien säännösten uudistamista sekä kolmea teknistä tarkistusta lain muihin osiin. Lisäksi ehdotetaan muutettavaksi säteilyn lääketieteellistä käyttöä koskevia säännöksiä. Ne sisältävät

keskeiset periaatteet sekä perusteet direktiivissä edellytettyjen menettelyjen kehittämiseksi säteilyn lääketieteellisessä käytössä.

Esitys sisältää valtuutussäännöksen, jolla sosiaali- ja terveysministeriö valtuutettaisiin antamaan tarkempia säännöksiä säteilyn lääketieteellisen käytön perusteista ja vaatimuksista. Koska muutokset edellyttäisivät suunnitelmallisia ja pitkäjänteisiä kehittämistoimenpiteitä terveydenhuollon yksiköissä, sosiaali- ja terveysministeriö päättäisi siirtymävaiheen käytännön toimenpiteistä ja ohjaisi täytäntöönpanoa terveydenhuollossa.

Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan vuoden 1999 alusta.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Yleisperustelut

Hallituksen esityksen perusteluista ilmenevistä syistä ja saamansa selvityksen perusteella valiokunta pitää esitystä tarpeellisenä. Valiokunta puoltaa hallituksen esitykseen sisältyvän lakiehdotuksen hyväksymistä seuraavin huomautuksin ja muutosehdotuksin.

Hallituksen esityksen valmistelussa on keskitetty kahden säteilyn käyttöä koskevan direktiivin täytäntöönpanoon. Valmistelussa ei ole otettu huomioon henkilötietojen suojaan liittyviä oikeussäännöksiä, vaikka esityksessä ehdotetaan muutettavaksi henkilörekisterisäännöksiä. Valmistelussa olisi tullut huomata, että eräät henkilötiedon suojaa koskevat säädökset ovat asetus- eivätkä lainsäätöä, kuten hallitusmuodon säännökset ja perustuslakivaliokunnan tulkintakäytäntö edellyttävät.

Valiokunta toteaa, että hallituksen esityksen valmistelu ei täytä hyvälle lainvalmistelulle asetettuja vaatimuksia. Esityksen puutteet ovat vakavia, koska ne koskevat hallitusmuodossa säädettyjä perusoikeuksia. Virheet olisi ollut yksinkertaista välttää, mikäli ministeriö olisi toiminnut yhteistyössä esimerkiksi oikeusministeriön ja tietosuojavaltuutetun kanssa.

Esityksessä ehdotetaan, että laki tulee voimaan vuoden 1999 alusta. Voimaantuloajankohdasta on perusteltu direktiivien velvoitteilla. Valiokunta on tehnyt lakiehdotukseen välttämättömät muutokset. Tässä vaiheessa ei ole kuitenkaan ollut mahdollista varmistua siitä, että laki on sisällöltään, selkeydeltään ja systematiikaltaan hyvä. Valiokunta pitää tärkeänä, että ministeriö tarkistaa asian ja tarvittaessa antaa eduskunnalle uuden esityksen.

Säteilylain uusien säännösten tarkoituksena on suojata aikaisempaa paremmin työntekijöitä, potilaita ja muita henkilöitä ionisoivan säteilyn aiheuttamilta vaaroilta. Potilas- ja työturvallisuuden kannalta on tärkeää, että säteilytyötä tekevillä terveydenhuollon ammattihenkilöillä on hyvä ja ajan tasalla oleva ammattitaito. Valiokunta on kiinnittänyt asiaan aikaisemminkin huomiota (TyVM 3/1997 vp) samoin kuin lääke-

tieteellisessä käytössä olevan laitekannan vanhentuneisuuteen. Hallituksen esityksen päämäärinä saavuttaminen edellyttää, että uudistusten toteuttamiseen, mm. terveydenhuollon henkilöstön koulutukseen, kohdennetaan riittävästi voimavaroja.

Yksityiskohtaiset perustelut

34 § Annosrekisteri. Pykälän 1 momenttiin ehdotetaan lisättäväksi säännös toiminnan harjoittajan velvollisuudesta antaa tiedot säteilyaltistusseurannan tuloksista Säteilyturvakeskukselle. Tiedot säteilytyötä tekevien säteilyaltistuksesta talletetaan Säteilyturvakeskuksen ylläpitämään annosrekisteriin. Pykälän 2 momentin säännöstä säteilyaltistustietojen luovuttamisesta ilman työntekijän suostumusta ehdotetaan laajennettavaksi.

Hallitusmuodon 8 §:n 1 momentin mukaan jokaisen yksityiselämä, kunnia ja kotirauha on turvattu. Momentti sisältää myös velvoitteen säätää lailla henkilötietojen suojasta. Perustuslakivaliokunta on useissa lausunnoissaan arvioinut momentin säännöksiä ja valiokunta on korostanut yksityiskohtaisten säännösten täsmällisyyden tärkeyttä. Tänä vuonna perustuslakivaliokunta on todennut, että henkilötietojen suojaa koskevan hallitusmuodon 8 §:n 1 momentin perusoikeussäännöksen kannalta tärkeitä sääntelykohteita ovat ainakin rekisteröinnin tavoite, rekisteröitävien henkilötietojen sisältö, niiden sallitut käyttötarkoitukset mukaan luettuna tietojen luovutettavuus ja tietojen säilytysaika henkilörekisterissä sekä rekisteröidyn oikeusturva samoin kuin näiden seikkojen sääntelemisen kattavuus ja yksityiskohtaisuus lain tasolla (PeVL 14/1998 vp ja PeVL 25/1998 vp).

Ehdotetun 34 §:n säännökset eivät täytä edellä esitettyjä vaatimuksia ja valiokunta ehdottaa pykälää täsmennettäväksi ja säännösten uudeleen jaotteleminen neljään momenttiin.

Valiokunta ehdottaa, että 1 momenttiin lisätään säännökset rekisterin käyttötarkoituksesta ja rekisteriin talletettavista tiedoista. Näitä ovat

säteilysuojelun kannalta olennaiset tunnistetiedot työntekijästä, tiedot säteilytyön laadusta, käytetyistä säteilyaltistuksen seurantamenetelmistä ja säteilyaltistukseen vaikuttavista tekijöistä, joilla on merkitystä altistuksen määrittämisessä. Lisäksi rekisteriin merkitään altistusmäärityksen tulokset jokaisen työntekijän osalta.

Valiokunta ehdottaa, että tietojen luovuttamisesta rekisteriin säädetään uudessa 2 momentissa. Vastuu työntekijän säteilysuojelusta on toiminnan harjoittajalla. Hän on myös vastuussa siitä, että tiedot annosrekisteriin toimitetaan Säteilyturvakeskukselle sen määräämällä tavalla. Säännös vastaa asiallisesti nykyistä käytäntöä.

Hallituksen esityksessä ehdotetun 2 momentin mukaan annosrekisteristä voidaan luovuttaa tietoja mm. terveydenhuollon viranomaiselle. Tämä käsite on epätasallinen, ja valiokunta ehdottaa sen poistamista ja säännöksen sanamuodon tarkistamista. Momentti siirtyy uudeksi 3 momentiksi, koska valiokunta on ehdottanut uuden 2 momentin lisäämistä pykälään.

Toiminnan harjoittajan on seurattava työntekijöiden säteilyaltistusta ja siihen vaikuttavia työoloja työpaikalla. Lisäksi hän vastaa siitä, ettei säteilyaltistus ylitä säädettyjä enimmäisarvoja. Toiminnan harjoittaja nimeää vastaavan lääkärin, joka varmistaa työntekijöiden terveydellisen soveltuvuuden säteilytyöhön. Vastaavan lääkärin tehtävistä säädetään 33 §:n 1 momentissa ja hänen pätevyysvaatimuksistaan asetuksella. Näiden tehtävien suorittamiseksi sekä toiminnan harjoittajan että vastaavan lääkärin on saatava tehtävässään tarvitsemansa tiedot myös ilman työntekijän suostumusta.

Rekisteritietojen säilytysajoista on säädetty vä laissa. Tästä syystä valiokunta ehdottaa, että pykälään lisätään uusi 4 momentti, joka sisältää viittaussäännöksen 34 b §:ään, jonka 2 momentti sisältää säännökset terveystietojen säilytysajasta. Täten annosrekisterissä ja terveystiedotuksessa olevien tietojen säilytysaika säännellään yhteneväisesti.

Päätösehdotus

Edellä esitetyn perusteella työasiainvaliokunta kunnioittavasti ehdottaa,

että lakiehdotus hyväksytään muutoin hallituksen esityksen mukaisena paitsi 34 § muutettuna seuraavasti:

34 §

Annosrekisteri

Edellä 2 §:ssä tarkoitetun yksilönsuojaperiaatteen ja optimointiperiaatteen toteutumisen valvomiseksi Säteilyturvakeskus pitää tiedosta säteilytyössä toimivien työntekijöiden säteilyaltistuksesta (annosrekisteri). Annosrekisteriin tallennetaan kunkin työntekijän tunnistetiedot sekä tiedot säteilytyön laadusta, käytetyistä säteilyaltistuksen seurantamenetelmistä ja säteilyaltistukseen vaikuttavista tekijöistä sekä tiedot säteilyaltistuksen määrityksen tuloksista.

Toiminnan harjoittaja vastaa siitä, että rekisteröivät tiedot ja säteilyaltistuksen seurannan tulokset toimitetaan Säteilyturvakeskukselle sen määräämällä tavalla eriteltyinä siten, että jokaisen työntekijän säteilyaltistus voidaan määrittää. (Uusi 2 mom.)

Ilman työntekijän suostumusta saadaan hänen säteilyaltistustaan koskevat tiedot luovuttaa 33 §:ssä tarkoitetulle vastaavalle lääkärille (poist.) ja säteilyaltistusta aiheuttavan toiminnan harjoittajalle. Tiedot saadaan luovuttaa Euroopan unionin jäsenvaltioissa olevalle toiminnan harjoittajalle, kun se on tarpeen työnantajalle kuuluvien säteilyaltistuksen seurantaan koskevien velvoitteiden täyttämiseksi .

Annosrekisterissä olevien työntekijän tunnistetietojen säilytysajasta on voimassa, mitä 34 b:ssä säädetään työntekijän terveystietojen säilytysajasta . (Uusi 4 mom.)

TyVM 14/1998 vp — HE 248/1998 vp

Helsingissä 9 päivänä joulukuuta 1998

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj.	Reijo Lindroos /sd	Sirkka Lekman /kok
vpj.	Armas Komi /kesk	Pirkko Peltomo /sd
jäs.	Tuula Haatainen /sd	Heikki Rinne /sd
	Anne Huotari /vas (osittain)	Outi Siimes /kok
	Matti Huutola /vas	Raimo Tiilikainen /r
	Kari Kantalainen /kok	Pertti Virtanen /evir
	Kyösti Karjula /kesk	vjäs. Tauno Pehkonen /skl.